

P3 – Dabas teritorija objekti, kultūrvēsturiskā mantojuma objekti

Biedrības „Talsu partnerība” darbības teritorija ir bagāta ar kultūrvēsturisko mantojumu, dabas objektu un ainavu daudzveidību. Tabulā uzskaitīti katra novada būtiskākie dabas objekti, ainavas un kultūrvēsturiskā mantojuma objekti.

4.tabula

DABAS OBJEKTI		
1.	Dabas parks „Abavas senleja” – iekļauts Natura 2000	Talsu novads, Sabile, Abavas pagasts, Ģibuļu pagasts
2.	Dabas parks „Talsu pauguraine” – iekļauts Natura 2000	Talsu novads, Laidzes, Laucienes, Lībagu pagasts
3.	Dabas parks „Engures ezers”	Talsu novads, Ķūļciema un Mērsraga pagasts
4.	Piejūras ainava – raksturīga teritorijām, kas atrodas tuvāk pie jūras, dominē lieli mežu masīvi un nabadzīgas augsnes.	Talsu novads, Ķūļciema, Vandzenes, Mērsraga un Rojas pagasts
5.	Pauguraines ainava – raksturīga mozaīkveida mežu un lauku mija ar mini ezeriņiem reljefa pazeminājumos. Šeit izplatīta grants un smilts ieguve, mežizstrāde, lauksaimniecība, tostarp netradicionālā lauksaimniecība, aktīvā atpūta, tūrisms. Augstākais punkts Ziemeļkurzemē Kamparkalns (173,6 m virs jūras līmeņa)	Talsu novads, Laidzes, Laucienes, Lībagu pagasts
6.	Abavas ielejas ainava Sabiles pilsētā un Abavas pagastā – Abavas upes senlejas, izteiktas ielejas, pļavu un nogāžu ainavas, nereti tiek dēvētas arī par Kurzemes Šveici. Ielejas platums mainās no 2,5 km līdz 0,7 km. Tās dziļums vietām sasniedz 58 m. Abava ar savu 129 km tecējumu ir septītā garākā upe Latvijā un senos laikos uzskatīta par svētupi. Ielejas lepnums - Abavas rumba 35 m plats un 0,5 m augsts vairākpakāpju ūdenskritums. Senlejas nogāzes saposmo gravas un pieteku ielejas. Krastos ir devona dolomītu un smilšakmens atsegumi un alas.	Talsu novads, Abavas pagasts, Sabile
7.	Rīga-Ventspils pieceļa ainava , līdz 7-8 km ceļa abās pusēs, iezīmējas ar saimniecisko rosību, ekonomisko darbību daudzveidību un blīvāku apdzīvojumu. Šeit strādā lielākie Talsu novada uzņēmumi, atrodas Talsu pilsēta, Stende, Jaunpagasts. Virzienos uz Ventspili un Rīgu, ir intensīva autotransporta kustība un dzelzceļš.	Talsu novads, Strazdes pagasts, Lībagu pagasts, Ģibuļu pagasts

Biedrības "Talsu partnerība"
SABIEDRĪBAS VIRZĪTA VIETĒJĀ ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJA 2023-2027

8.	Dabas liegumi „Ģipka” un „Ģipkas lankas” – īpaši aizsargājamas teritorijas, iekļautas LR likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” pielikuma „Latvijas Natura 2000” Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju.	Talsu novads, Rojas pagasts, Ģipka
9.	Ģeoloģiskie un ģeomorfoloģiskie dabas pieminekļi „Kaltenes krasta veidojumi” un „Kaltenes kalvas”.	Talsu novads, Rojas pagasts, Kaltene
10.	Dižkoki – Vīksna atrodas Jaunplančos - Purciemā pie Rudes Pūrciemā; Parastā priede atrodas Pūrciemā, 70 m uz DR no Smilšniekiem, 100 m no Pilsupes kreisā krasta, celiņa malā, kāpu mežā; Āra bērzs atrodas 50 m no Pilsupes kreisā krasta, palienes krūmājā.	Talsu novads, Rojas pagasts, Pūrciems
11.	Kultūrvēsturiski koki – Parastā priede atrodas 800 m uz R no Melnsila, Melnsila – Ezernieku ceļa kreisajā malā, mežā, 154.kv, 15.nog.).	Talsu novads, Rojas pagasts
12.	Saudzējami koki – sēru priede atrodas Ģipkā; Jāņu ozols atrodas pie Velkumupes netālu no Ģipkas; Rojnieku priedes atrodas Kaltenē; Niedru priede atrodas Pūrciemā.	Talsu novads, Rojas pagasts, Ģipka, Kaltene, Pūrciems
13.	Mežītes pilskalns - vizuāli viens no skaistākajiem Kurzemes pilskalniem.	Talsu novads, Lībagu pagasts, Pilskalnciems
14.	Basu Vilkatu akmens - kulta vieta atrodas Vandzenes pagasta austrumu daļā, ap 2 km dienvidrietumos no Uguņciema centra.	Talsu novads, Vandzenes pagasts, Uguņciems
15.	Bilavu velna laiva , kas ir Skandināvijas iecelotāju apbedījuma vieta – senkaps un sastāv no apaļu akmeņu krāvuma, kas atveido kuģa kontūras.	Talsu novads, Lubes pagasts
16.	Abavas rumbas ūdenskritums uz aptuveni 2 m augsta dolomīta sliekšņa, iecienīta ūdenstūristu vieta.	Talsu novads, Abavas pagasts
17.	Lejaslāču senkapi atrodas Lībagu pagastā, ap 600 m dienvidaustrumos no Kāravkalna – pilskalna.	Talsu novads, Lībagu pagasts
18.	Galtenes Svētavots - kulta vieta.	Talsu novads, Balgaļes pagasts
19.	Māras kambaru alas - kulta vieta, dabiski izveidojusies alu sistēma Abavas ielejas labā krasta smilšakmens atsegumā, ap 2 km dienvidrietumos bijušai Kalešu muižai.	Talsu novads, Ģibuļu pagasts

Biedrības "Talsu partnerība"
SABIEDRĪBAS VIRZĪTA VIETĒJĀ ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJA 2023-2027

20.	Valdemārpils Elku liepa – kulta vieta.	Talsu novads, Valdemārpils
21.	Odres velna akmens – kulta vieta.	Talsu novads, Laucienes pagasts
22.	Virsaīšu ūdenskritums - aptuveni kilometru garā dabas taka sākas aiz stādu audzētavas „Mazsili” šosejas Stende-Sabile malā. Dabas taka piemērota gan ģimenēm ar bērniem, gan gados vecākiem ceļotājiem lēnai pastaigai, taka gar nelielās upītes krastu aizved uz Virsaīšu ūdenskritumu un tā dziļo gravu, kur apskatāmi arī nelieli dolomītu iežu atsegumi. 2010.gadā tika izvēlēts par gada ģeoloģisko objektu.	Talsu novads, Abavas pagasts
23.	Slepkavkalva atrodas starp Krācuma un Kaucuma mājām, šis akmens vēl pirms 30-40 gadiem gulējis pļavā, bet tagad tam apkārt mežs. "Akmeņu konfigurācija ir kvadrāts, ar plakanu, līdzenu virsmu, akmens augstums 0,8 m, garums un platums 4,5 m, bet apkārtmērs - 16 m, tas guļ ieslīpi pret ziemeļiem. Uz akmens plakanās, galda veida virsmas varētu stāvēt ap 50 cilvēku."	Talsu novads, Vandzenes pagasts
24.	Andumu ozols - kulta vieta atrodas Lībagu pagasta dienvidaustrumu daļā, ap 2 km dienvidaustrumos Mežītes pilskalnam.	Talsu novads, Lībagu pagasts
25.	Pūrciema baltā kāpa – ap 20 m augstā kāpa (ap 20 m) radusies Litorīnas jūras laikā un saglabā sevī pirms 6000 gadu šeit apmetnēs dzīvojošo cilvēku materiālās kultūras liecības. Arheoloģiskajos izrakumos atrastas tūkstošiem gadu vecas neolīta laikmeta māla figūriņas.	Talsu novads, Rojas pagasts, Ģipka
26.	Kaltenes dabas taka ar putnu vērošanas torni – apmēram 800 metru gara dabas taka, ka virzās gar jūras krastu, iespēja vērot putnus.	Talsu novads, Rojas pagasts, Kaltene
27.	Jūrakmeņi ir ledāja atnestie lieli akmeņi jūrā, jūras krastā vai seno jūras krastu joslā. Viens no lielākajiem jūrakmeņiem atrodas Rojas akmeņainajā jūrmalā, Jomas ielas galā, jūras krastā. Tā apkārtmērs ir 12,5 m, augstums aptuveni 2 m.	Talsu novads, Roja pagasts, Roja
28.	Rojas Saules akmens – iekalta saules zīme, grūti pieejams.	Talsu novads, Rojas pagasts
29.	Kaltenes akmeņainā jūrmala - burvīga, akmeņaina jūrmala ar kāpu priedēm un	Talsu novads, Rojas pagasts, Kaltene

Biedrības "Talsu partnerība"
SABIEDRĪBAS VIRZĪTA VIETĒJĀ ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJA 2023-2027

	<p>skaistām ainavām. Šeit atrodami reti Litorīnas jūras veidojumi. Tie ir nogulumi ar bagātīgām molusku atlieku fosilijām, kas datējamas ar Litorīnas jūras periodu.</p>	
30.	<p>Svētmeitas akmens - akmens augstums 2,3m, garums 6,7m, platums 4,2m, apkārtmērs 17,5m. Akmens ir no sarkanīga, graudaina granīta, apsūnojis. Ar akmeni saistīti nostāsti par vērpjošu svētmeitu, jūras laupītāja Markgrāfa pili un apslēptu mantu. Iespējams, akmens ir bijusi sena kulta vieta.</p>	Talsu novads, Mērsraga pagasts
31.	<p>Dižkoki - parastā kļava – 2 koki – apk.3,5 m un 3,9 m, tuvākās mājas OZOLNIEKI, Bākas ielā 13; parastais <u>ozols</u> – 2 koki – <u>apk.4,2</u> m un <u>4,2</u> m, pie OZOLNIEKU mājām, Bākas ielā 13; Šmēdiņu priede – apk.3,6 m Upesgrīvā pie ŠMĒDIŅU mājām; Parastā liepa – apk.4,2 m Upesgrīvā pie LIEPU mājām.</p>	Talsu novads, Mērsraga pagasts
32.	<p>Akmeņainais Mērsraga zemesrags - sauszemes izvirzījums Rīgas jūras līča rietumu piekrastē, apm. 2 km uz ziemeļiem no Mērsraga ciemata. Šaurā pludmale un zemūdens nogāze 3-12m dziļumā klāta ar akmeņiem.</p>	Talsu novads, Mērsraga pagasts, Mērsrags
33.	<p>Velna akmens – atrodas Mērsraga zemesragā, apmēram 50 m no krasta, un tā sašaurinātā augšdaļa (1,5 m) redzama virs ūdenslīmeņa. Citam akmenim sānos iedobe, tāpēc tas nosaukts par Velna pēdu. Pēc teikas, akmeņu rags cēlies, velnam taisot tiltu pāri Rīgas līcim.</p>	Talsu novads, Mērsraga pagasts, Mērsrags
34.	<p>Vairākus kilometrus garā, smilšainā Mērsraga pludmale ir ideāli piemērota gan vasaras atpūtai pie jūras, gan rudenī un ziemā vērojot vētru nodarītos nedarbus un ledus krāvumus.</p>	Talsu novads, Mērsraga pagasts, Mērsrags, Upesgrīva
35.	<p>Engures ezera dabas parks - dibināts 1957.gadā, kā ornitoloģiskais liegums, 1998.gadā izveidots Engures ezera dabas parks. Kopš 1989.gada šī teritorija iekļauta Eiropas nozīmīgāko putnu vietu sarakstā, bet kopš 1995.gada – Ramsāres konvencijas starptautiskas nozīmes mitrāju sarakstā.</p>	Talsu novads, Mērsraga un Kūļciema pagasts, Mērsrags

Biedrības "Talsu partnerība"
SABIEDRĪBAS VIRZĪTA VIETĒJĀ ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJA 2023-2027

36.	Mērsraga kanāls – izrakts 1842. - 1843.gadam un savieno Engures ezeru ar jūru. Kanāla garums ir apmēram 4 km, un tā izrakšana aizsāka Mērsraga ostas attīstību.	Talsu novads, Mērsraga pagasts, Mērsrags
37.	Mērsraga ostas ziemeļu mols - Ziemeļu mols ir <u>būvēts 1927.gadā, rekonstruēts 2007.gadā</u> . Mols ir 20.gs 30.to gadu lielākā Talsu aprinča būve, pašreiz ietilpst Mērsraga ostas teritorijā (ostas teritorija ir slēgta) un ir apskatāms tikai no ziemeļu puses, ejot kājām pa pludmali.	Talsu novads, Mērsraga pagasts, Mērsrags
38.	Piejūras pļavas - sauszemes teritorija uz ziemeļiem no Mērsraga kanāla, uz bākas pusi, ~ 51,0 ha platībā, raksturīga ar lielu pļavu biotopu daudzveidību un ir aizsargājams dabas objekts. Piejūras pļavas ir viens no retākajiem un apdraudētākajiem biotopiem Latvijā, tās iekļautas arī Eiropas Savienības Biotopu direktīvas pielikumā.	Talsu novads, Mērsraga pagasts, Mērsrags
KULTŪRVĒSTURISKIE OBJEKTI		
39.	Sasmakas muiža – muižas kompleksā ietilpst kungu dzīvojamā māja, senu koku alejas galā atrodas vagara māja, saimniecības ēkas.	Talsu novads, Ārlavas pagasts
40.	Stendes (Dižstendes) muiža - piederējusi baronu fon der Brigenu dzimtai, tās centrā atrodas dažādos laika posmos un stilos celtas ēkas, kas veido vienu no lielākajām Kurzemes muižu apbūvēm. Senākā celtne ir 16. gs. sākumā būvētā vecās pils ēka - kādreiz nocietinātās pils dzīvojamais korpus. Jaunā muižas kungu māja celta 18. gs. beigās, pārbūvēta 19. gadsimta sākumā ar klasicisma stila iezīmēm. Pretī pilij atrodas viens no labākajiem klasicisma stilā būvētajiem saimniecisko ēku kompleksiem Kurzemē - 1820. gadā celtā ratnīca ar saimniecības ēkām.	Talsu novads, Lībagu pagasts, Dižstende
41.	Iģenes baznīca - unikāla koka baznīca, kas šobrīd ir Valsts nozīmes kultūras piemineklis, būvēta 1757.gadā par muižas īpašnieka Aleksandra fon Brinkena līdzekļiem. Kancele un altāris ir vecāki par pašu baznīcu un ir	Talsu novads, Vandzenes pagasts, Iģene

Biedrības “Talsu partnerība”
SABIEDRĪBAS VIRZĪTA VIETĒJĀ ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJA 2023-2027

	pārvietoti no Vecodres baznīcas, kad tā sagruva.	
42.	Iģenes muiža - kompleksa apbūve ir ļoti plaša. Saglabājušās daudzas un dažādas saimniecības ēkas (lielākā daļa ēku celtas 19.gs 70.-80.gados.	Talsu novads, Vandzenes pagasts, Iģene
43.	Spāres muiža - muižas pils celta ap 1790. gadu. Tā ir vienkārša mūra celtnes ar augstu cokolstāvu un ļoti interesantām divu laidumu kāpnēm, kuru margās iekalta monogramma.	Talsu novads, Ģibuļu pagasts, Spāre
44.	Pastendes muiža – Pastendes muiža atrodas Kurzemē, Talsu novadā (5 km no Talsiem), pie Stendes upes. 444 gadus (1476.-1920.) tā piederēja baronu Hānu dzimtai. Muižas apbūve šajā vietā sākusies 17.gs. 1700. gadā sāka celt jaunu pili un celtniecības laikā un pēc nostāstiem šajā vietā atrasta aprakta manta. Nozīmīga ēkas pārbūve veikta 1780. - 1800. gadā. Šajā laikā kungu māja pārbūvēta klasicisma stilā un, atbilstoši jaunajām muižas apbūves prasībām, izveidota simetriska parādes pagalma apbūve, vienā malā uzbūvējot kalpu māju, bet otrā - kavalieru māju. Kopš 1945. gada muižas ēkā atrodas Pastendes pamatskola.	Talsu novads, Ģibuļu pagasts, Pastende
45.	Pedvāles muižu komplekss - veido Firkspedvāles muiža, Briņķpedvāles muiža un Sabiles mācītājmuiža.	Talsu novads, Abavas pagasts, Pedvāle
46.	Vīcežu muiža - Vīcežu vārds rakstos lasāms jau 1331. gadā lielās un bagātās Stendes muižas teritorijas robežu aprakstā. Tagadējā muižas dzīvojamā ēka celta 19. gadsimta beigās kā vienkārša vienkārša laukakmens mūra māja ar caurbrauktuvi (tagad aizmūrēta). Zem viena jumta bijusi dzīvojamā daļa un klēts.	Talsu novads, Lībagu pagasts, Vīceži
47.	Nurmuižas pils - celta 16.gs. otrajā pusē. Tiek izteikts pieņēmums, ka Nurmuižas pils varētu būt celta vecākas ordeņa vasaļa pils vietā. Pils būvēta lauksaimniecības nolūkos, tā ir nocietināta ēka ar mazu iekšējo pagalmu, kas sastāv no galvenā taisnstūrveida divstāvu korpusa un pagarinātiem dienvidaustrumu fasādes spārniem.	Talsu novads, Laucienes pagasts, Lauciene

Biedrības “Talsu partnerība”
SABIEDRĪBAS VIRZĪTA VIETĒJĀ ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJA 2023-2027

	Muižas apbūves kompleksu veido vairākas 18.-19. gadsimtā celtas ēkas, to papildina ainavu parks.	
48.	Rojas Jūras Zvejniecības muzejs - šeit iekārtotās ekspozīcijas stāsta par Rojas novada vēsturi, burinieku laikmeta burvību, padomju okupācijas laika slavenākā zvejnieku kolhoza “Banga” uzvaras gājienu, kā arī par zivju konservu tapšanu.	Talsu novads, Rojas pagasts, Roja
49.	Rojas evaņģēliski luteriskā baznīca - pārdzīvojuši vairākas pārvērtības gan 17. un 18. gadsimtā. 1854. gadā koka baznīcai uzcēla slaidu, augstu akmens mūra torni un 1878. gadā tornim piebūvēja akmens mūra baznīcu askētiski vienkāršās formās. Vēsturiskajam notikumam par godu pie galvenās ieejas (kreisajā pusē) sienā iemūrēja granīta plāksni ar tekstu un gadskaitli. Gadskaitļi 1854, 1992 tornī liecina par baznīcas pārbūvēm. Pirmajā pasaules karā torni sabombardēja, tas atjaunots 1992. gadā tagadējā izskatā.	Talsu novads, Rojas pagasts, Roja
50.	Ģipkas evaņģēliski luteriskā baznīca - ar Dundagas muižas īpašnieku Osten-Sakenu (Osten-Saken) dzimtas gādību 1860. gadā tika uzcelts skaists, iespaidīgs dievnams — vienjoma garenbūve ar apsīdu, sakristeju un masīvu kvadrāt-plāna torni, ar piramidālu noslēgumu. Altārgleznu gleznojis mākslinieks Šēfers, tā joprojām atjaunota atrodas baznīcā goda vietā.	Talsu novads, Rojas pagasts, Ģipka
51.	Kaltenes evaņģēliski luteriskā baznīca - pirmā luterāņu baznīca Kaltene celta 1567. gadā, tagadējā baznīca būvēta 1704. gadā, pārbūvēta 1848. gadā. Pēdējo reizi baznīca pārbūvēta 1926. gadā pēc sašaušanas 1915. gadā.	Talsu novads, Rojas pagasts, Kaltene
52.	Rojas ostas moli - populāra pastaigu vieta ko iecienījuši gan vietējie iedzīvotāji, gan Rojas viesi. Pirmais mols – viļņlauzis, Rojas ostā tiek izbūvēts 1910. gadā, bet labuma no tā bija maz – vētras turpināja izsviest kuģus krastā. 1932. gadā zvejnieki saviem spēkiem izbūvēja 106 m garu akmeņu dambi upes ietekas dienvidu pusē. Taču uznākot	Talsu novads, Rojas pagasts, Roja

	vētraī, tā izlauza dambī caurumus, un 1933. gadā vētra izpostīja viļņlauzi pavisam. Zvejnieku celtais valnis iebūvēts šodien redzamajā molā. Molu būvniecība pilnībā tika pabeigta 1972.g. ZR mols sasniedz 430 m garumu un DA mols 658 m garš. Mūsdienās moli kalpo kā jūras vārti.	
53.	<p>Trommeļa pils - Seni nostāsti vēstī, ka 14.gs. Melnsilā, pašā jūras krastā, dzīvojis vienīgais, īstais latviešu jūras laupītājs Trommels, kuram piederējusi Trommeļa pils uz augstas kāpas Baķupītes kreisajā krastā. Kamēr kuģi pie Melnsila gaidījuši ceļavēju, lai varētu apbraukt netālo Kolkasragu, Trommels kuģus aplaupījis un salaupītos dārgumus noglabājis pils pagrabos. Pils vieta un mūri esot bijuši redzami vēl 19.gs beigās un 20.gs. sākumā, kad vietējie iedzīvotāji akmeņus un ķieģeļus izmantojuši māju būvē.</p> <p>Trommeļa pils mūsdienās vairs nav redzama, bet viduslaiku nocietinājuma vieta, kas ir valsts nozīmes arheoloģisks piemineklis, un apslēpto dārgumu meklētāju sarakātās bedres kāpā ir apskatāmas vēl šodien. Pils atrodas Rojas pagastā, 400 m ziemeļaustrumos no Melnsila ciema veikala, 100 m no Krauju mājām.</p>	Talsu novads, Rojas pagasts, Melnsils
54.	Mērsraga bāka – 1875.gadā pabeigta bākas celtniecība, lai nodrošinātu kuģošanas ceļu kuģiem, kas kaut nedaudz novirzījušies no kursa starp Kolkas uguns kuģi un Daugavas grīvu, un tie neuzskrietu akmeņainajam krasta sēklim.	Talsu novads, Mērsraga pagasts, Mērsrags
55.	Muzejs „Saieta nams” – privāts muzejs, kas atvērts 2000.gadā un ataino sadzīvi, kas bija Mērsragā 19.gs. beigās un 20.gs. sākumā. Muzeja ēka celta 1811.gadā un ir vecākā ēka Mērsragā.	Talsu novads, Mērsraga pagasts, Mērsrags
56.	Mērsraga luterāņu baznīca - baznīcas sākumi meklējami 16.gs. 18.gs celtais dievnams izskatījies pēc palielas dzīvojamās mājas. Pašreizējā baznīca celta 1809.gadā, to pilnīgi pārbūvējot 1896.gadā. Viena no vecākajām koka baznīcām Latvijā. Baznīcā atrodas	Talsu novads, Mērsraga pagasts, Mērsrags

Biedrības “Talsu partnerība”
SABIEDRĪBAS VIRZĪTA VIETĒJĀ ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJA 2023-2027

	vairāki valsts aizsargājami kultūras pieminekļi (altārglezna “Kristus ar bērnu”, 1793.g., ērģeles, 19gs.II puse, lustra, 19.gs.beigas, u.c.).	
57.	Mērsraga baptistu baznīca – celta 1936.gadā ar Bostonas un Filadelfijas (ASV) latviešu baptistu draudžu atbalstu.	Talsu novads, Mērsraga pagasts, Mērsrags